A szórványlélek és szórványgyülekezet jellemvonásai.

(Szórványlélektan.)

1. Ahoz a munkához, amit a szórványokban lakó hivek között végzünk, szükséges ismerni azokat a lelkeket, akik itt laknak s azt a gyülekezetet, amelyet ezek alkotnak. Természetesen csak nagy vonásokban lehet ennek jellemvonásaira rámutatni, mert ez olyan kérdés, ami hosszas tanulmányt igényel s mert ezek a vonások helyenként mások és mások a helyi körülmények és az egyéniségek szerint. Maga az a helyzet, amelyben az illető lélek és gyülekezet él, a körülte lakók felfogása, hite, nyelve, világnézete befolyásolja ezeket és más és más vonásokat vált ki a lelkekből. Azért itt csak azokat az általános vonásokat keressük, amelyek minden szórványban élő lelket jellemeznek, vagy amelyek, mint kisértések, ott állanak minden ilyen lélek és gyülekezet előtt.

Egy másik szempont, amit meg kell figyelnünk az, hogy az egyes szórványok keletkezési oka is nagyon meghatározza azokat a lelkeket, akik abban laknak, sőt az egész szórványgyülekezetet is. A fogyó tendenciát mutató, desolálódó szórványokban általában azzal találkozunk, hogy a lakosság érzi a maga helyzetének folytonosan nehezedő voltát, tespedtség, kedvetlenség üli meg a lelkeket s a gyülekezet régi ereje nem lelkesítőleg és indítólag, hanem éppen elkedvetlenítőleg hat reájuk. Az ilyen lelkek, akik egy elmult és összeomlott világ felett járnak, akiknek egyházuk régi életének csak emlékei maradtak meg, többnyire félénkek, inkább hajlanak a miszticizmusra, hajlandók úgy tekinteni életüket, mint amelynek már nincsen jelentősége és könnyebben mondanak le hitükről s csatlakoznak más egyház tagjai közé. Ez a lethargikus, elkedvetlenedett magatartás szintén hozzájárul az ilyen szórványok pusztulásához. Viszont az olyanok, ahol betelepülés útján jött létre egy ilyen gyülekezet, még magukkal hozták előbbi gyülekezetükből az öntudatosságnak bizonyos érzését, talán arra is gondolnak, hogy itteni letelepedésük ideiglenes, talán visszatekintenek a régi gyülekezetbe, s arra, amikor oda visszatérhetnek, a megkezdett munka láza táplálja őket, itt sokszor reménykedést tapasztalunk, amelyet a sikertelenség esetében éppen úgy felvált a kedvtelenség és kiábrándulás.

2. Melyek azok az általános vonások, amelyek a szórványlelket jellemzik? Az első jellemző vonás az egyedülvalóság érzése. A szórványlélek egyedülvaló lélek, aki éppen abban a vonatkozásban, ami a közösséget legjobban követeli, a maga Istennel való viszonyában a közösségtől elszakitva, egyedül érzi magát. Ez az egyedülvalóság válhatik megszokottá s ekkor annak kényelmetlen érzése megszűnik, de vele megszünik a közösség utáni vágy is, s így a lelki élete eltorzulhat, magának való, csak a saját egyéni életét élő emberré válhat, aki másokkal nem törődik.

Máskor ennek a jelenségnek ellentéte gyanánt éppen a közösség utáni vágy fogja el, elárvultságának és egyedüliségének tudatában

annál inkább keres társat, akik vele, Istennel való közösségében viszonyban lehessenek s sok esetben ez az oka a fokozottabb buzgóságnak, az Ige utáni nagyobb és mélyebb vágyakozásnak, áldozatkészségnek, amit sokszor a szórványokban lakóknál tapasztalhatunk.

Ebből az egyedüliségből következik a közvetlen környezetéhez való nagyobb ragaszkodás. Az idegen környezetben a lélek a családjában kapja meg azt, amit az egyházban keres s sokszor a családi élet mélysége és ereje ebből a forrásból táplálkozik nála. Viszont van eset arra, hogy éppen a közösség szabályozó és fegyelmező erejének hijján, felmerül a kísértés a féktelenségre, minden kapcsolat megragadására s ez szétzülleszt és megsemmisít régi kapcsolatokat és kötelékeket is.

A szórványlelket egy másokból álló közösség veszi körül. Ez a közösség kétféle hatással lehet rá. Lehet, hogy a maga értékeinek, a maga hitének annál nagyobb erővel való megőrzésére indítja, de lehet, hogy elkedvetleníti, tömegével és erejével elnyomja és megbénítja. Mindíg azon a ponton támad ez a reakció, akár az erőkifejtés, akár a megbénulás formájában, amely ponton a reá gyakorolt nyomás a legnagyobb. Ha a hitbeli különbség a legélesebb közte s a körülte lakók között, akkor a hit oldalán. Az utóbbi esetben ez azzal jár, hogy a saját hitét, a környező idegen hittel szemben kicsinynek, jelentéktelennek, erőtlennek tartja. Úgy látja, hogy annak igazságai, különösen, ha saját maga sem ismeri jól ezeket az igazságokat — és legtöbbnyire ilyenek a szórványba kerültek — nem állhatnak meg a többségi hit ereje, látható eredményei, hangosan hírdetett tételei előtt. Ez egy vallási csökkentértéküséggel növeli már eddig is fennálló csökkentértékűség-tudatát. A maga hitének kérdéseit nem is meri előhozni, s vagy magába zárja, amikor azok elsorvadnak a kifejezés hiánya miatt, vagy egészen hitelüket vesztik, s így könnyen enged a másik hit hirdetett tételeinek. Mivel a többségben levő hitnek, erejénél fogva mindig megvan egy bizonyos vonzó ereje, lassanként a lélek ezeket a tanításokat veszi át, talán öntudatlanul és a magáét elhagyja.

Ide tartozik és súlyosbítja ezt az a tény, hogy arra a környezetre, amely között él, rá van szorulva. A maga egyházának, hitének megtartó, őt felkaroló és támogató erejét nem érzi, viszont a másokkal való együttélés naponként kíván tőle alkalmazkodást mások felfogásához, életstílusához, gondolkozásához. Ezt az alkalmazkodást meg kell adnia, mert nem tudja és nem akarja kizáratni magát a tágabb közösségből, azok sokszor új és vonzó, érdekes dolgoknak is tetszenek előtte, amelyek követésre indítják. Igy lassanként élete külső keretei is megváltoznak, szokásai, gondolkozása, felfogása a különböző kérdésekről s átalakul egész lelke a környezet szerint. Most már az látszik előtte idegennek, ami előbb az övé volt s ettől egy lépés, hogy meg is tagadja azt.

3. Ha a szórványlélek gyülekezetben van, vagyis többekkel együtt, akkor ez a folyamat megállítható, vagy lassítható. A szórványgyülekezetnek is vannak azonban olyan vonásai, amelyek a helyzetéből fakadnak. Az ilyen gyülekezet osztozik az egyes azon nehézségében, hogy kicsinynek, jelentéktelennek látja magát és azt a hitet, amit ápol. Úgy látja, hogy előtte ismeretlen messzeségben és magasságban lehet ugyan egy egyház, amely az övével rokon, de

annak a keze nem ér idáig, s neki itt kell élnie azok közt, akik körülte vannak. Sokszor lép fel azzal a váddal az anyaegyházközséggel szemben, hogy nem törődik vele, mert úgy érzi, hogy mint a beteg gyermek — és az is — több figyelmet és gondot követelhet, mint más. Ebből sokszor támad az a kísértés, hogy el akarja tartatni magát, elkényesedik, csak kér, követel, de saját magát nem akarja segíteni, azzal az igénnyel lép fel, hogy minden szükségletét mások hordozzák. Ez, akármilyen kényelmes is rá nézve, azzal a veszéllyel jár, hogy elgyöngül még jobban és még képtelenebb lesz az erőkifejtésre. Mivel a hit kérdéseiben tájékozatlanabb, mint mások, jobban ki van téve idegen hatásoknak, de egyuttal több olyan kérdése is van, ami miatt az igehirdetéssel szemben más és több igényt támaszt, mint a többiek.

A szórványgyülekezet egyik legnagyobb nehézsége a megszervezés kérdése. A helyi szempontok, rokonszenvek és ellenszenvek leküzdése számára nehezebb, mint egy önálló életet élő gyülekezet számára, kinőhet egy-egy szórványgyülekezetben egy olyan egyéniség, aki mindent saját maga akar intézni, aki esetleg már erre érdemeket is szerzett a hivek összetartásának eddigi munkája révén, de akinek ilyen törekvései ellenszenvre találva, a személyi ellentétek és gyülölködések mocsarában tudja megfojtani az egész szórvány életét.

Nem lehet észre nem venni azért azt, hogy a szórványgyülekezet sokszor buzgóságban, az Ige utáni vágyakozásában, áldozatkészségben és kitartásban messze felül tudja mulni a legnagyobb gyülekezeteket. Ahol meglátták, hogy egyedüliségük nem az emberektől, hanem Istentől való egyedülvalóság, vagyis, hogy Isten tudja ezt megszüntetni, ott az Ige hallgatásában és Isten szolgálatában nagyon hivek és buzgók tudnak lenni. Annyival könnyebbé válik most ez esetben éppen azon tény által, ami eddig baj és kísértés volt, hogy kevesen vannak s ezek a kevesek nagyobb hittel és szeretettel tudnak ragaszkodni Istenhez. Igy válhatik éppen az, ami nehézség volt, áldássá a szórványlélek és gyülekezet életében.

Gara József.